

→ ingaligari útsjón. Hóast eg ikki havi skil á tí, hugsi eg, at hann mundi vera av bestu seyðamonnum. Tá ið eg minnst hann, var hann illa gongdur. Um summarið – nakað aftan á lembingina – fór hann ein dag á hestbaki burtur í haga. Hann var burturtað mesta av degnum. Tá hann kom aftur, kendi hann hvørt einasta lamb og kundi síðani eygleiða við kikara, hvussu tey trivust.

Pápa Jóhan, Hans, havi eg sjálvandi ikki kent og veit eg at kalla einki um. Men her koma blóðini okkum til hjálpar. Tann 1. november 1916, skrivur ein, sum rópar seg »Ferðamaður«, soleiðis í Tingakrossi:

Eitt heystarkvöld o.u. kl. 11 kom eg á Norðaraskarð frá Havni, og helt eg, tó mánalýsi var og gott veður, at tað hevði verið hent at fingið sær ein blund, meðan dimmið rann. Eg kendi Hanus bónda í Norðradali og fór nú at vita um hann var lagstur. Tá ið eg kom til hús, vóru einans tvey børn hansara á fótum, øll hini vóru farin til songar, men neyvan var eg sessaður í roykstovuni, so stóð Hanus bóndi framman fyri mær við brókrinum í hondini og biður meg vera vælkomnan. Hann hevði hørt meg siga gott kvld og var so rokin av songini alt í einum.

Eg má siga, at hevði eg ikki við fullum skili vitað at eg var staddur í Norðradali, í eini lítli fjallabygd nú á døgum, so hevði eg hildið meg droymt: Hetta var sum at koma inn í víkingahöll í forðum, har høvdingin fagnar og heiðrar sín gest við øllum til besta, í húsini. Er. Fylltur til angarnar av góðgætu og friskaður upp av øllum blóðskapinum lá eg um skamma stund í tí bestu song sum nakrantíð hevur veitt mín um troystu limum hvíld, so bleyt og mjúk bæði undir og á, so ikki trúgvi eg at sjálvur pávin í Rom hevur ligið bleytari og betri...

Ferðamaðurin nevnr Hansar frálíku evni til at hagaríða kariatúr og sigur at »betri seyðamaður finnst neyvan í Føroyum«. Hann endar sín stubba við hesum orðum:

Tó Hanus bóndi er nú meira enn 70 ára gamal ber hann seg sum maður í besta aldri. Tær fínu gulu silkipurlimar í hári og skeggi og tað fríska dæmi ber boð um ein ungdom, sum aldurin enn ikki hevur fingið bilbugt við.

Vit venda nú aftur til Reinert-fólkið í Norðradali. Óli í Gortru og Angelika tóku við prestagarðinum í Norðradali í 1854. Tað er ikki ætlanin her at siga nakra ættarsøgu. Men eg

kann nevna, at tey finga fimm børn, genturnar Ingu, Olevinu og Charlottu og dreingirnar Andrias og Kornelius. Andrias, føddur í 1855, giftist við Jóhannu Mariu Djurhuus, dóttur Prestjógvan í Skopun. Kornelius giftist við Jóhannu Thomsen av Giljanesi í Vágum og búsettist úti á Fløtum í Norðradali.

Onkursvegna tykist tað, sum okkurt lætt og eitt sindur spólið er yvir eftirkomararunum hjá Óla og Angeliku. Føroyskir bøndur vóru ikki kendir fyri at spæla tíðina burtur. Gaman í, teir høvdu dans og kvøðing um veturin til tíðarstytting. Men tilveran var strævin og tuskur. Hóast eftirkomararnir hjá Óla hjá Gortru vóru arbeidssamir, so tykist tað, sum summur teirra hava havt ein ans fyri tí listarlíga í tilveruni, sum tá á døgum var óvanligur. Úti á Fløtum var tað musikkurin, sum hevði tann mesta áhugin. Nógvar av syninum hjá Kornelíusi spældu bæði tvey og trý ljóðfóru. Ein teirra hevur fortalt, at teir sum ungir plagdu at hava violín, fløytu og onnur instrument við sær, tá teir fóru í haga. Hetta var, kunnu vit siga, ein minni gagnsentrer-aður máti at handfara náttúrina uppá, enn vit vanliga vita um í Føroyum. Sögan sigur kortini einki um, hvørt seyður, gæs og annar fendaður hevur dugað at virðis-mett sovorðið fagurfrøðiligt ósjálvsøki.

Hjá Andriasi lá ansurin fyri søgu og bókmentum frammarlaga. Hesin ansur kom eisini at eyðkenna børn og eftirkomarar hansara, eitt nú áðurnevndu Andreu Reinert og sonin Óla, sum kortini hevði aðra lívssjón enn pápin. Abbasonurin – Erlott – ein sjarmerandi og stuttligur maður, útbúgvinn sum heimspekingur – mundi harafturímóti bregða til Andrias. Skúla hevði Andrias ongan havt. Men kanska hevur hann fingið okkurt slag av heimaundirvísing, tí hann dugdi bæði at lesa danskt og føroyskt. Frá ungum árum hevði hann gávu til at yrkja og fortelja. Eitt nú plagdi hann at ganga yvir í Kald-baksbotn at lesa sjónleikir fyri bóndafólkunum har. Andrias yrkti tættir, vísur og sangir, og onkran sálm hevur hann eisini yrkt. Nakað av hesum tilfari er nú til skjals í bókini »Rímur og frásagnir«, sum abbasonurin Andriasar, Eiko Apol í Havn, gav út nú stutt fyri jól.

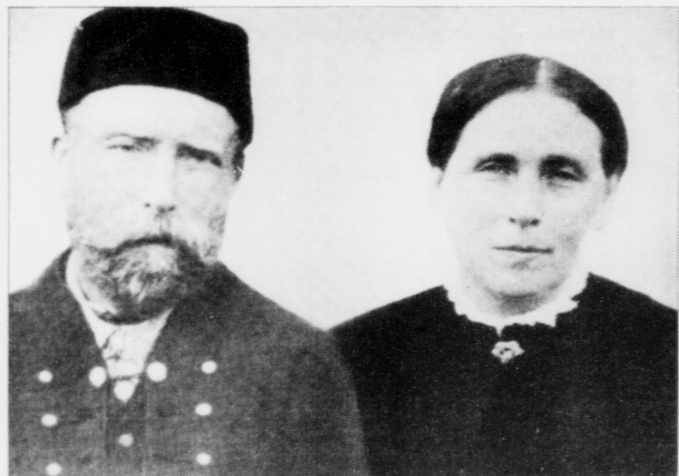
Andrias festi sínar rímur á blað við síni egna heimagjördu stavseting. Tað ber ikki til at siga, at Andrias var nakað stórt skald, og hann kann t.d. ikki samanberast við Sjóvarbóndan. Men summi ørdindir sita væl, serliga har myndir úr bygðalívinum eru uppi. Tann kendasta vísan hjá Andriasi er tann, hann yrkti um tann føroyska dansin.

Henda vísan hevur eina torsøgu. Fyrst í tjugunum var ein rættilig herferð ímóti føroyskum dansi, sum var hildin at vera siðspillandi og syndugur. Herferðin var – sum ikki eina ferð – ibirt a m.a. missiónskum donskum prestum. Andrias var ein teirra, sum við lesarabrevum vardi dansin, og vísan um dansin er í roynd og veru eitt framhald av hesi verju.

Áhugaverdri enn rímurnar hjá Andriasi er helst tann lívssjón, sum lýsir av øllum, hann hevur skrivað og yrkt, og av teimum søgum, sum eru fortaldar av hann. Onkur hevur kanska hug at rópa ein slíkan mann – ein ólerdan bónda, sum ger sær sína egna lívsskóðan – ein serling. Men spurningurin er, um ikki ein slík lívssjón eigur at verða tikin í ramasta álvara. Hóast Andrias neyvan hevur kent orðið, so kundu vit kanska í dag kallað hansara lívsskóðan eitt slag av frísinn- aðari religiøsari panteismu, tí hugsan, at Gud og náttúrin eru ein eind. Hesin hugsunarhátturin var ikki óvanligur í hansara tíð, og hann kemur t.d. týðiliga til sjóndar í yrkingini »Hagin og kirkjan« eftir Hans Andrias Djurhuus:

*Tú veitst væl, at Harrin,
sum valar øllum londum,
byr ei í templum, bygðum
av menniskjahondum,
hann nýtir ei, at menniskjan
aður honum bøn.
Tú finnur hann í lotunum,
sum svalliga anda,
tú finnur hann í blómum,
sum dárðakkan randa,
tí fari eg til fjals, tá ið
markin gerst grøen.*

Andrias fann Gud ella Skaparan – ikki í kirkjum og bønhusum – men úti í náttúrin. Dómur og straffur eru ikki partur av hansara gudsbíleti, helviti heldur ikki. Tú sleppur ikki undan, tá tú sært víðskygnið og góðskuna hjá hesum manni, at hugsa um, hvussu ófær summi gudsmenn – almennir sum sjálvboðnir –



Hjúnini Andrias og Jóhanna

eru at avmarka Skaparan sambært teirra egna smáu sálum. Í eygunum á Andriasi er Skaparin ikki ein sovorðin smálugur paragraffrídari, sum leggur seg út í, hvussu fólk stytta sær stundir ella hvønn – ella hvat kyn – tey velja at elska.

Eitt úrslit av panteismuni hjá Andriasi var hetta hugskotið, sum er eindomi í Føroyum og helst Norðurlondum við. Andrias vildi verða jarðaður á Norðradalsskarði. Hann gróv sær sína egna grøv og søkti kirkjuumsjónina um loyvi. Men hann fekk noktandi svar. Ein grund var, at tað skuldi vera so torført at halda eitt slíkt gravstað í sámuligum standi. Í eini grein í Dimmalætting verjir Andrias sína ætlan og greiðir samstundis við fyndugum orðum frá síni serligu gudstrúgv:

Hvad min paatænkte Grav angaar, saa skal den ikke forvalde den ærede Kirkeinspektion nogen-somhelst Ulejlighed; den skal mures oven over med et saa stærkt Lag Cement, at det nok skal trodse Tidens tand. Ned-rullede Sten kan ikke naa derhen, og Jordskælv vil

efter Geologernes Mening ikke forekomme her paa Øerne.

Folk taler saa meget om Kristen Jord og hedensk Jord. Jeg regner ikke med nogen hedensk Jord. For mig staaer hele Jorden og Naturen i dens Helhed som noget helligt, der klarere og tydeligere end noget andet viser mig den Almægtiges store Skabermagt og Godhed. Af alt det, der kan glæde og op-bygge mig, er der intet, der giver mig en saa sand og vidunderlig Glædesfølelse som Beskrivelsen af Guds frie mægtige Natur ... Imellem Nordredals Fjelde vil jeg have min sidste Hvile paa det højeste Punkt paa Nordredals Skarð. Nordredals Fjelde skal staa Vagt over min ensomme Grav, hvor jeg skal hvile i Dødens Blund.

Sólin er komin hægri upp á himmalin. Tað er farið um middag, og kaffið er uppi. Snakka ikki! Her hevur man sitið – mest sum burtur í øðrum heimi – uttast á Tungliffjalli – og søplað ein heilan fyrirpart burtur. Heima biðar siðmenningin

– við stórum og smáum krøvum. Aðrenn eg fari, renna mær í huga nøkur orð, har Bjarni Mohr, sáli, – ið sum kunnugt var lærari – lýsir útsjónina hjá Andriasi í Norðradali:

Skal hugmynd verða givin av Andriasi, so siggja vit fyri okkum prúdligan mann í føroyskum búna, oftast í húðaskóm – við fullum brúnligum skeggi, sum ongantið gránaði. Andlitid heldur langt, nasin eitt sindur boygd og heldur at kalla stór enn lítul. Eyguni vøkur og so sjáldsama spælandi og livandi, so sum maðurin sjálvur var. Ja, livsgleðin og livskæðið lýsti av eygnabrái hansara, og tað heilt upp í ellisár.

Tann, sum hevur livað í Norðradali, skilir so ótrúliga væl henda mannin. Tann kensla av bjargskygni, kæti og ungdomi, sum var honum í holdi borin, fekk sína serligu undirstriking av teimum stórbæru fjøllum, av tí ævintýri kenda hobbalandslagnum Oman fyri Stigar og av tí næstan gátuføra hugnanum, tú kundi uppliva góðveðurs-dagar í Norðradali, tá roykurin steðgaði á yvir tekjunum, sum vildi hann sveipa fólk og fæ inn í fortíð og gand.

Sum eg fari til gongur heimfyr, havi eg eina kenslu av, at her er alt íbygt – frá Stroyursklett á Vann-dalsegg líka suður til Murufelli og Konufelli. Angin, sum risur úr lesull og broberum, úr uppturkaðum seyðasparlum og bókum, prýddum við tógvublómu, kenst finliga krúdr- aður, og nemur við nösina sum ein lættliga sublimer- aður erotiskur varhugi. Her má vera eitt gott hvíldarstað hjá ævigum ungdomi.

Mynd: Kalmar



Andrias vildi verða jarðaður á Norðradalsskarði. Hann gróv sær sína egna grøv og søkti kirkjuumsjónina um loyvi, men hann fekk noktandi svar. Fremst á myndini sæst grøvin.